

Ключевые слова: *неологизм, лексическая деривация, семантическая деривация, туристический лексикон, сфера туризма.*

Kateryna S. Karpova, PhD, asist.,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

WAYS OF FORMATION OF NEWLY-COINED WORDS IN THE SPHERE OF TOURISM (ON THE MATERIAL OF THE ENGLISH LANGUAGE)

The article examines key ways of forming of newly-coined words in the sphere of tourism. The analysis of tourism-related lexical and semantic derivatives, which have recently appeared in the English language, has been conducted.

Key words: *newly-coined word, lexical derivation, semantic derivation, tourism-related lexicon, sphere of tourism.*

УДК 81'25:340.113:133.522.1

Касяненко Д., к. філол. н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПЕРЕКЛАД АБРЕВІАТУР ПРАВНИЧОГО ЄВРОЛЕКТУ

У статті досліджено абревіацію як продуктивний спосіб творення нових термінів правничого євролекту, її типи та особливості, а також деякі аспекти перекладу скорочених термінів правничого євролекту як мови юридичних текстів ЄС.

Ключові слова: *термінологічні скорочення правничого євролекту, переклад абревіатур правничого євролекту.*

Незважаючи на те, що абревіація протягом десятиліть є предметом спеціальних досліджень як іноземних, так і вітчизняних науковців, вона залишається і сьогодні важливим способом термінотворення в кожній сучасній фаховій мові. Перші розвідки, присвячені лексичним скороченням в європейських мовах, належать Г. Паулю, К. Бругману, Х. Кельману, Г. О. Винокуру та іншим. Окремо варто відзначити ґрунтовну розвідку А. Штайнхауер "*Sprachökonomie durch Kurzwörter: Bildung und Verwendung in der Fachkommunikation*", присвячену аспекту абревіації в німецьких фахових мовах [3].

Під аббревіатурою ми розуміємо головним чином терміни-іменники, які складаються зі скорочених компонентів складного (вихідного) слова / терміна. Слідом за українськими дослідниками, ми відносимо процес скорочення до способу словотворення, на відміну від авторів книги "Basiswissen: deutsche Gegenwartssprache" [2, 117], оскільки аббревіатури активно використовуються в законодавчих текстах ЄС не як скорочені варіанти широкоживаних вихідних лексем, а як самостійні терміни (номенклатурні одиниці), особливо у позначенні програм та проектів ЄС, наприклад: "TACIS", "МТР" тощо. Оптимальним цей спосіб словотворення можна вважати тому, що він сприяє лаконічності фахової мови та економії мовних засобів, проте зумовлює інколи незрозумілість та багатозначність відповідних термінологічних одиниць.

Варто зазначити, що варіантів класифікацій скорочень небагато, українські дослідники виділяють: *ініціальні аббревіатури* – використовуються перші літери вихідних лексем (ЄС, ООН), *скорочення змішаної форми* (Єврокомісар) та *складноскорочені слова* – часткові скорочення всіх компонентів словосполучення (Мін'юст).

У загальному плані підходи до класифікації скорочень серед німецьких дослідників схожі. К. Кессель та С. Райманн виокремлюють дві основні групи скорочень: (1) *односегментні* та (2) *багатосегментні* скорочення, які далі розподіляються на підгрупи, зокрема односегментні скорочення поділяються на скорочення, утворені від початкового (Anfangs-), середнього (Mittel-) або кінцевого сегмента (Endsegment) і представлені одним повним сегментом вихідного слова, наприклад: **Uni**(versität), (Eisen)**bahn**. Багатосегментні скорочення складаються з кількох сегментів повної форми терміноодиниць і представлені *ініціальними* (Initialwörter) та *скороченими* словами (Silben / kurz / wörter) [2, 118-119].

У мові юридичних текстів ЄС функціонують різні типи скорочень. Особливо активно законодавцями використовуються багатосегментні *ініціальні скорочення*, наприклад: **GD** (**General**direktion) – **ГД** (Генеральна дирекція / директорат); **EGKS** (**Europäi**sche **Gemei**nenschaft für **Kohle** und **Stahl**) – **ЄСнВС** (Європейська **Спільнота Вугілля та Сталі**); **EG** (**Europäi**sche **Gemei**nenschaft) – **ЄСп** (Європейська **Спільнота**); **EU** (**Europäi**sche **Union**) – **ЄС** (Європейський **Союз**); **EWG** (**Europäi**sche **Wirtsch**aftsgemeinschaft) – **ЄЕСп** (Європейська **Е**кономічна **Спільнота**) [1, 120].

У правничому євролекті часто застосовують *одноsegментні* скорочення, зокрема скорочення *Euro*, наприклад: *Eurogra* (Європа – у значенні континенту), *europäisch* (європейський), *Eurorawährung* або *europäische Währung* (європейська валюта, грошова одиниця – Євро), *Euroland* ((1) зона дії європейської валюти; (2) позначення країни, яка географічно розташована на європейському континенті; (3) держава-член ЄС).

Особливу групу скорочень у правничому євролекті становлять *багатосегментні* скорочення, утворені з перших складів слів словосполучень. Вони відзначаються константністю вихідної форми, яка далі транслітерується в цільових мовах, наприклад: *Eurojust* (Europäische Stelle für justizielle Zusammenarbeit) – *Єврююст* (Європейський підрозділ судової співпраці); *Eurocontrol* – *Євроконтроль* [1, 121].

Позитивною ознакою таких скорочень є їхнє гармонійне використання в усіх європейських мовах у результаті транслітерації з англійської мови. При цьому, якщо таке скорочення вживається в тому чи іншому документі вперше, то в дужках додається його тлумачення, а в перекладі дослівний переклад із мов-продуцентів, наприклад: *UNICEF* (United Nations International Children's Emergency Fund) → *UNICEF* (Welt-Kinderhilfswerk der Vereinten Nationen) → *ЮНІСЕФ* (надзвичайний фонд допомоги дітям при ООН); *CEFTA* (Central European Free Trade Agreement) → *CEFTA* (Zentraleuropäisches Freihandelsabkommen) → *ЦЕФТА* (Центральноєвропейська угода про вільну торгівлю); *APEC* (Asian Pacific Economic Co-operation) → *APEC* (Asien Pazifik wirtschaftliche Zusammenarbeit) → *АПЕК* (азійсько-тихоокеанська економічна співпраця).

Важливою передумовою для перекладу таких міжнародних скорочень є вміння перекладача одразу розпізнати їх у вихідному тексті (далі ВТ) та послугоуватися під час їхнього перекладу загальноприйнятими, гармонізованими відповідниками в цільовій мові (далі ЦМ), а не вигадувати нові, зайві скорочення.

Наступну за чисельністю групу скорочень правничого євролекту і в німецькій, і в українській мовах утворюють *часткові скорочення*, представлені комбінованим застосуванням аббревіатур та слів, словосполучень або термінів. Такі скорочення пишуться в німецькій мові через дефіс, перекладаються українською мовою переважно без нього, наприклад: *Abkommen AKP-EG* – угоди між АКТ і ЄСп; *EWG-Vertrag* – договір ЄЕСп; *EU-Beitrittsvertrag* – договір про вступ до ЄС тощо.

Комбіновані аббревіатури застосовують на позначення установ та інституцій ЄС, назв договорів та різних типів юридичних текстів ЄС, країн-партнерів тощо, наприклад: *EU-Agenturen* – відомства ЄС; *EWG-Arbeit* – робота ЄЕСп.

У результаті дослідження практичного матеріалу ми впевнилися, що часткові скорочення утворюють ядро терміносистеми європейського права, причому один із компонентів такого скорочення представлений повною формою і слугує позначенням типу юридичного документа: *m. Vertrag* (договір), *f. Verordnung* (постанова / регламент), *n. Abkommen* (угода), *m. Akt* (акт), *f. Richtlinie* (директива) тощо.

До особливої групи скорочень належать метафоричні акроніми, які широко використовуються у правовому євролекті і слугують назвами спеціальних програм, підпрограм та вузькогалузевих проектів, що реалізуються за підтримки ЄС, або позначають інституції, організації ЄС, наприклад: **BABEL** (*Broadcasting Across the Barriers of European Languages*) – **BABEL** (трансляція / мовлення крізь бар'єри європейських мов), **EUROATOM** (**ЄВРОАТОМ**) тощо. Особливість таких скорочень полягає в тому, що їхня скорочена форма є водночас власною назвою, наприклад, географічного або космічного об'єкта, міфологічного божества або його образу, іменем або прізвиськом учених, видатних осіб тощо, наприклад: **COPERNICUS** (**КОПЕРНИК**), **AMADEUS** (**АМАДЕЙ**), **PROMETHEUS** (**ПРОМЕТЕЙ**) [1, 122] тощо. Метафоричний характер скорочень не випадковий і пов'язаний із певними досягненнями конкретної людини, властивостями міфологічного божества, спеціальними ознаками того чи іншого об'єкта. Практика перекладу свідчить, що такі назви мають в європейських мовах свої транслітеровані або кальковані відповідники завдяки спільним літературним та культурологічним традиціям європейських країн. За умови їхнього першого застосування у фаховому тексті ЄС та під час подальшого перекладу ЦМ у дужках надається пояснювальний переклад, оскільки за кожною літерою такої метафоричної назви закріплено відповідне слово (термін) із певним смислом, наприклад: **ERASMUS** (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students) – **ERASMUS** (gemeinschaftliches Aktionsprogramm zur Förderung der Mobilität von Hochschulstudenten) – "**ЕРАЗМ**" (Програма дій Європейської Спільноти зі студентської мобільності).

Серед скорочень, характерних для правового євролекту, багато термінів-акронімів або квазі-акронімів. Їхній переклад ЦМ здійснюється способом *транскодованого запозичення* (переважно транслітерацією, зрідка транскрипцією), при цьому в дужках надається пояснювальний переклад, наприклад: **MEDA** – **МЕДА** (Програма допомоги ЄС країнам Середземноморського басейну), **INTERREG** – **ІПТЕРРЕГ** (Програма ЄС, мета якої – сприяння міжрегіональної співпраці в межах ЄС). На жаль, у перекладах українською мовою зустрічаємо чимало дублетних позначень для одного поняття через брак стандартизованої термінології: **ESDP** (European Security and Defense Policy) – **ESVP** (Europäische Sicherheits- und Verteidigungspolitik) – **ЄБОП** (Європейська безпекова та оборонна політика) [325] або **ЄПБО** (Політика безпеки та оборони ЄС); **CFSP** (Common Foreign and Security Policy) – **GASP** (gemeinsame Aussen- und Sicherheitspolitik) – **СЗБП** (Спільна зовнішня та безпекова політика) [1, 123].

З наведених прикладів очевидно, що деякі терміни-абревіатури запозичуються з мови-продуцента у ЦМ повністю шляхом транскодування і паралельного застосування описово-пояснювального перекладу. Це, звісно, полегшує міжмовну комунікацію завдяки узгодженому використанню внутрішньої та зовнішньої форми вихідної одиниці, проте запозичення термінів повинно відбуватися з урахуванням цілого ряду вимог до термінів, норм ЦМ тощо. Отже, переклад спеціальних юридичних термінів правничого євролекту передбачає високу фахову компетентність перекладача та глибокі преінформативні знання.

Розуміння поліфункціональності ресурсів національного мовного фонду дозволяє вирішити як термінологічні, так і перекладознавчі питання, зокрема, виявити переваги або недоліки запозичення словотвірних моделей мов-продуцентів у ЦМ та зумовлені цим процесом проблеми термінологічної дублетності, синонімії, паронімії, аналіз яких визначає подальші вектори наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Касяненко Д. С.* Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України : дис... канд. філол. наук : 10.02.16 / Касяненко Дар'я Сергіївна ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2011. – 258 с.

2. Kessel K. Basiswissen. Deutsche Gegenwartssprache. / K. Kessel, S. Reimann. – 2., überarb. Auflage. – Tübingen : A. Francke Verlag, 2008. – 280 S.

3. Steinhauer A. Sprachökonomie durch Kurzwörter: Bildung und Verwendung in der Fachkommunikation / Hrsg. Anja Steinhauer. – Tübingen : Gunter Narr Verlag, 2000. – Bd. 56. – S. 371. – (Forum für Fachsprachen-Forschung).

Стаття надійшла до редакції 27.10.13.

Касяненко Д., к. филол. н., ассист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченка, Киев

ПЕРЕВОД АБРЕВИАТУР ПРАВОВОГО ЕВРОЛЕКТА

Статья посвящена исследованию аббревиации как одному из ключевых способов образования новых терминов правового евролекта, ее типам, особенностям, а также некоторым аспектам перевода сокращенных терминов правового евролекта как языка юридических текстов ЕС.

Ключевые слова: *сокращения терминов правового евролекта, перевод аббревиатур правового евролекта.*

Kasianenko D., Cand.Phil.Sci, Assist. Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

TRANSLATION OF LEGAL EUROLECT ABRIDGEMENTS

This article is aimed to explore the types and specific of abbreviation as one of key manner of legal eurolect new terms derivation, as well as some translation aspects of legal eurolect abridgements as the language of EU legal texts.

Key words: *legal eurolect terms abbreviation, translation of legal eurolect abridgements.*